

Út at koyra

Í bili viga fólk sum fílar

- tí tann kraftin, sum vit skulu halda ímóti við, fyri at sita still í bilinum, tá rent verður á, økist í øðrum potensi. Ganga vit okkum í eina hurð við 5 km ferð um tíman, kunnu vit fáa ilt. Renna vit við 20 km um tíman í somu hurð, er stoyturin 16 ferðir størri. Ferðin er »ber« fyra ferðir størri, men stoyturin er 4² ferðir hardari = 16 ferðir hardari

	Við belti	Uttan belti
	%	%
Óskadd	80,4	31,0
Kranium/andlit	4,0	21,6
Bróst/undurliv	0,9	3,7
Ryggur	0,6	1,1
Herar/armar	1,7	3,1
Mjødin/bein/føtur	1,2	2,9
Ymiskir skaðar	0,7	5,2
Bert lættari skadd	10,4	31,3
Tilsamans	100	100

Fakta er:

Bilførarar, sum brúka trygdarsela fáa færri skaðar. Kranii- og andlitsskaðar koma fimm ferðir so ofta fyri hjá teimum, sum ikki nýta sela.
»Ymiskir skaðar« koma átta ferðir so ofta fyri hjá teimum, sum ikki nýta sela.

Ferðin, tá rent verður á, og kraftávirkanin

Rørsluorkan hjá einum bili veksur við ferðini í 2. potensi. Týsk kanningarúrlit vísa, at tá rent verður á við eini ferð upp á 50 km/t, skulu førari og ferðafólk kunna standa móti eini meggi upp á fyra tons.

Kraftávirkanin er ymisk alt eftir hvussu rent verður á og hvussu stórir bilurin er. Í nevnda dømi er talan um fróntalar stoytir við miðal stórum bilum.

Fakta er:

Tá rent verður á - innanbiggja - skulu førari og ferðafólk megna at standa móti eini kraftávirkan í armum og beinum, svarandi til vektina á einum fíli.

5 deyðar mytur:

- Ferðin í býnum er so lág, at eg megni at halda móti trystinum.**
- megna tú at halda ímóti 4 tonsum?
- Eg kleimist fastur og bløði burtur**
- tú fært fleiri og álvasamar skaðar, um tú ikki ert fastspentur.
- Eg sleppi ikki út, um eldur kemur í bilin.**
- í 1993 fingu bert 3 av 4 619 deyðum og skaddum í persónbilum brunasár.
- Eg havi airbag.**
- airbag er eitt iskoytt til bilbeltið, ikki ein av-loysari. Loystist ikki út um bilurin eitt nú bóltar runt.
- Eg verði bjargaður, tí eg verði slongdur út úr bilinum**
- vandin fyri at doyggja ella álvarsliga skaddur, er 5 - 10 ferðir størri, um tú verður slongdur út úr bilinum.

Keldur:

Danmarks Statistik
Rådet for Trafiksikkerhedsforskning
Statens Bilinspektion
Transportøkonomisk institut, Norge
Jesper Sølund

EIRIKUR LINDENSKOV

Í tíðindaskrivi frá Ferðslutrygd í sambandi við ferðslukanningina, sum Ferðslutrygd hevur gjørt saman við politinum, er ein frágreiðing, sum skaðastovustjórin, Ole M. Hansen, Dr. med. hevur skrivað til danska ráðið fyri ferðslutrygd.

»Ferð er vandaleys, so leingi hon varar, men hon gevur okkum trupulleikar, um hon ov bráðliga heldur upp.

Ein lutur í rørslu umboðar eina orkumongd, ið verður umsett til eitt annað slag av orku, tá luturin verður steðgaður.

Hitt slagidið av orku kann í óhepnum føri ganga út yvir ein mannakropp, ið tiskil verður vanskeplaður.

Um decelerasjónin er nóg stór, doyrt tú - líka mik - ið hvussu nógva trygdarútgærd tú hevur.

Skilja illa hvussu neyðugt bilbeltið er

Nógvir bílar hava í dag trygdarútgærd, ið tekur mesta stoytin (og tí mestu orkuna) tá stoytt verður saman við eitthvørt. Fleiri og fleiri bílar hava air-bag, ið eru gjørdar við tí fyrri eyga at taka mesta stoytin, tá rent verður á frontalt.

Í fleiri londum er lógarkrævt at tú skalt nýta bilbeltið til tess at minka um skaðarnar við ov bráðliga decelerasjón.

Fólk skilja rimuliga væl og eru rimuliga ófør at nýta bilbeltið - serliga tá koyrt verður uttanbiggja - við størri ferð.

Men tá koyrt verður innanbiggja við 40 - 50 km/t stendur verni til við at skilja, hvussu neyðugt bilbeltið er.

Lítill ferð skaðar eisini

Um bilurin steðgar eygablikkiliga, halda leysir lutin í bilinum fram við somu ferð, til teir raka eitthvørt. Hetta »eitthvørt« er ofta framrútin ella skrokkurin annars. Kneini raka ofta instrumentbrettið. Hetta kann volda beinbrot í knæi og mjødin.

Róðurstamman og róðnið geva mangan bilføraranum álvarsamar snuddir í bróstið og búkhulu, og at stoyta saman við hørðum lutum.

Tá ið fjölmiðlarnir í Danmark herfyri skrivaðu um salmonellasmittaðar hænur, var alt landið á gosi, hóast avleiðingar nar í flestu førum bert fóru til bleytan maga.

Høvdu vit fingið sama eldhuga, tá tað snúi seg um at nýta bilbeltið, hevði nóg verið vunnið.

Ferð yvir 20 km/t er vandamikil

Við hava ongantíð høyrð um, at ein snigil er kominn inn í eina hurð. Men javnan hava vit høyrð um, at fólk hava fingið blátt eyga - ella tað sum verri er - av at ganga inn í eina hurð.

Tá hevur ferðin verið hægst 5 km/t. Við at renna inn í eina hurð er stórir vandi fyri eisini at fáa heilaskjalvta, og tá kann ferðin ligga um 20 km/t. Er ferðin hægri enn 20 km/t er rættuliga stórir vandi fyri, at andlitsbeinagrindin eisini fær skaða, tenn og kranið, eins og heilin eisini kann fáa álvarsigan skaða, ið kann hava avlamni við sær. Í ringasta føri kanst tú doyggja.

Salmonellur størri áhuga enn bilbeltið

Í hesum dømunum, vit hava nevnt, t. v. s. við lítilli ferð, kann bilbeltið forða álvarsamum snuddum ella avlamni við at tama sárbarum líkamslutum at stoyta saman við hørðum lutum.

Tá ið fjölmiðlarnir í Danmark herfyri skrivaðu um salmonellasmittaðar hænur, var alt landið á gosi, hóast avleiðingar nar í flestu førum bert fóru til bleytan maga.

Høvdu vit fingið sama eldhuga, tá tað snúi seg um at nýta bilbeltið, hevði nóg verið vunnið.

Tryggarbeltið tekur mesta stoytin

Men latið okkum venda aftur til orkuna.

Sniglinum nýtist ikki at brúka trygdarbeltið. Hin, ið gekk seg á hurðina við 5 km ferð um tíman, hevði ikki fingið bláa eygað, um hann nýtti seðlan, og hann, ið

Tá rent verður á, veksur effekten av stoytinum í 2. potensi. T. v. s. ein í rennur á við 40 km/t umboðar eina kraftmøngd, sum er 64 ferðir størri enn ein, ið rennur á við 5 km/t - hóast ferðin bert er átta ferðir størri. (8² = 64)

rann seg á hurðina við 20 km ferð um tíman hevði eisini sloppið undan at meitt seg, hóast ferð hansara var fyra ferðir størri, og orkan tí var sekstan ferðir størri. Ferðin telur jú í 2. potensi, tá vit skulu rokna orkumongdina.

Rokna vit víðari á sama hátt, finna vit fram til, at ein persónur við eini ferð upp á 40 km/t hevur eina orkumongd, sum er 64 ferðir so stór, sum hjá einum fótgangara, men eisini hesari orkuni megna bilbeltið at halda.

Økist ferðin enn meira, fer at knipa, tí tá verður orkumongdin so stór, at ilt er at sleppa óskaddur, tá henda rørsla bráðliga broytist til nakað annað.

Boðskapurin er, at bilbeltið hevur størstu dygdina, tá ferðin ikki er tann heilt stóra - tá bilbeltið kann taka alla rørsluorkuna, uttan at nakar skaði hendur, ið staðin fyri at sárbarir líkamslutir verða skaddir« skrivur Ole M. Hansen, lækni at endi í tíðindaskrivinum frá Ferðslutrygd.